

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 558 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinoz To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Xuzra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi.....	191
	Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati.....	197
	Inoyatova Zulfiya Xamdammovna	
	Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari.....	199
	Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi	
	Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish	203
	Kayumov Oybek Achilovich	
	Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.....	209
	Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.....	211
	Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna	
	Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish	214
	Rayimova Shahlo Sobirjon qizi	
	STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari	217
	Toshev Elbek Choriyevich	
	Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli.....	223
	Usmanov Botir Allaberdiyevich	
	Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati.....	227
	Xalilova Dilnoza Furkatovna	
	Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni	230
	Xodiyeva Dilrabo Pirimovna	
	Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education	233
	Yunusova Nodira Akhmadjanovna	
	Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	237
	Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
	The Psychological Impact of Social Media on Youth	242
	Dilfuza Qarshiboyeva	
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	246
	Islamova Dilfuza Dilshodovna	
	Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	250
	Pardayeva Muxlisa	
	Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati.....	257
	Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi	
	Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers.....	259
	Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar	264
	Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi	
	"Personal learning assistant" vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili.....	268
	Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li	
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	272
	Ravshanova Dildora Sagdullayevna	
	Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi.....	279
	Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich	
	Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) ..	283
	Pardaboyev Doston	
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari	286
	Xaydarova Mavluda Mo'yidinjon qizi	

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiqqa o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	390
<i>Asobayeva Noila Samatovna</i>	
Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish	395
<i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>	
Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar	399
<i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>	
Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts.....	402
<i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>	
Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics	405
<i>Farkhod Kholmatov</i>	
Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni.....	413
<i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>	
Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi	417
<i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>	
1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili.....	420
<i>Haydarov Farhod Ilnazarovich</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	423
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	427
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	430
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoixon Zohidjon qizi</i>	
Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры	433
<i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>	
Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari.....	436
<i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>	
Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages	440
<i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari	443
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi	447
<i>N. I. Xalilova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	450
<i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi	455
<i>O'tkirova Zuhaxon Ahmedjanovna</i>	
Developing Listening and Speaking Skills in Middle School	458
<i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>	
Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	461
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari.....	464
<i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	467
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari.....	470
<i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>	

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	
O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanuvchilarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishini tarkib toptirishning o'ziga xos tamoyillari	505
<i>Mahmudova Zulfiya, Hoshimova Dilnoza</i>	
Musiqqa ta'limi yo'nalishi talabalarida qo'shiq ijrochiligi malakalarini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari	509
<i>Murodov Mirshoxid Burxanovich</i>	
Umummuhandislik fanlarini o'qitish jarayonida muhandislik oliy ta'lim muassasalari talabalarining texnologik kompetentligini shakllantirish	513
<i>Kiyomov Abdulla Xaytaliyevich</i>	
Психолого-педагогический анализ использования исторических материалов на уроках математики в начальных классах.....	520
<i>Джавлиева Гулнара Раушановна</i>	
Transport vositalari muhandisligida virtual reallik va simulyatsiyaga asoslangan ta'lim texnologiyalarini joriy etish: amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga tizimli yondashuv	529
<i>Tashpulatov Boyburi Baymurotovich</i>	
Adaptiv texnologiyalar va ularning ta'lim tizimidagi o'rni.....	533
<i>Quchqarova Dilnavoz Shaymaxammat qizi</i>	
Talaba-yoshlarda futbol mashg'ulotlari asosida jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari	538
<i>Alimov Tojiddin Yaxshibayevich</i>	
Milliy madaniy meros asosida talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni rivojlantirish	542
<i>Nomanov Kozimjon Kamoliddinovich</i>	
Innovatsion o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda motorikani rivojlantirish yo'llari	546
<i>Nuritdinova Xurshida Norpulatovna, Azimova Umida To'ra qizi</i>	
Pedagogical opportunities for developing productive skills in english language learning	549
<i>Shohida Otahanova</i>	
Bosh miya o'smasi bo'lgan maktab o'quvchilariga zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil etish	552
<i>Xakimova Gulshat Abdusalomovna, Nurmuhamedova Ruxshoda Mirsodiq qizi</i>	

BOSH MIYA O'SMASI BO'LGAN MAKTAB O'QUVCHILARIGA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANIB DARSLARNI TASHKIL ETISH

Xakimova Gulshat Abdusalomovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari kafedrasida
tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Nurmuhammedova Ruxshoda Mirsodiq qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti logopediya
ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

ORCID: 0009-0009-3016-1626

Annotatsiya: Mazkur maqolada bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilariga ta'lim berishning zamonaviy pedagogik asoslari chuqur tahlil etiladi. Ushbu toifadagi o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlari, jumladan, diqqatning pasayishi, tez charchash, xotira buzilishlari va emotsional beqarorlik kabi holatlar ularning ta'lim jarayoniga moslashuviga sezilarli ta'sir ko'rsatishi ilmiy manbalar asosida yoritiladi [Hallahan & Kauffman, 2018; Nishonova, 2017]. Maqolada inklyuziv ta'lim muhitida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati asoslab beriladi. Xususan, differensial va individual yondashuv o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish imkonini berishi ta'kidlanadi [Tomlinson, 2014]. Shuningdek, Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, ta'lim jarayonida yaqin rivojlanish zonasi asosida qo'llab-quvvatlash muhimligi ta'kidlanadi [Vygotsky, 1978]. Tadqiqot davomida inklyuziv ta'limni tashkil etishda o'qituvchining roli, ota-ona va mutaxassislar bilan hamkorlik qilish zarurati ham yoritiladi. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshiradi, ijtimoiy moslashuvini yaxshilaydi hamda ularning psixologik farovonligini ta'minlaydi [UNESCO, 2017; Florian, 2013].

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, pedagogik texnologiyalar, bosh miya o'smasi, individual yondashuv, differensial ta'lim, sog'liqni saqlovchi texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, maxsus ta'lim, o'quv jarayoni samaradorligi.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the modern pedagogical foundations for teaching school students diagnosed with brain tumors. The psychophysiological characteristics of such students, including decreased attention, rapid fatigue, memory impairments, and emotional instability, and their impact on the learning process are examined based on scientific sources [Hallahan & Kauffman, 2018; Nishonova, 2017]. The study substantiates the importance of applying modern pedagogical technologies within an inclusive education environment. In particular, differentiated and individualized approaches are highlighted as effective tools for addressing students' specific educational needs [Tomlinson, 2014]. Furthermore, according to Lev Vygotsky's sociocultural theory, the role of guided support within the zone of proximal development is emphasized [Vygotsky, 1978]. The article also discusses the role of teachers in organizing inclusive education, as well as the importance of collaboration with parents and medical professionals. The analysis of scientific literature demonstrates that the implementation of modern pedagogical technologies significantly improves students' academic performance, social adaptation, and psychological well-being [UNESCO, 2017; Florian, 2013].

Key words: inclusive education, pedagogical technologies, brain tumor, individualized approach, differentiated instruction, health-saving technologies, information and communication technologies (ICT), special education, learning effectiveness.

Аннотация: В данной статье проводится глубокий анализ современных педагогических основ обучения школьников с опухолью головного мозга. Рассматриваются психофизиологические особенности данной категории учащихся, включая снижение внимания, быструю утомляемость, нарушения памяти и эмоциональную неустойчивость, а также их влияние на процесс обучения на основе научных источников [Hallahan & Kauffman, 2018; Nishonova, 2017]. В работе обосновывается значимость применения современных педагогических технологий в условиях инклюзивного образования. В частности, дифференцированный и индивидуальный подходы рассматриваются как эффективные средства учета образовательных потребностей учащихся [Tomlinson, 2014]. Кроме того, в соответствии с социокультурной теорией Л.С. Выготского подчеркивается важность педагогической поддержки в зоне ближайшего развития [Vygotsky, 1978]. В статье освещается роль учителя в организации инклюзивного обучения, а также необходимость взаимодействия с родителями и медицинскими специалистами. Анализ научных источников показывает, что применение современных педагогических технологий способствует повышению успеваемости учащихся, улучшению их социальной адаптации и психологического благополучия [UNESCO, 2017; Florian, 2013].

Ключевые слова: инклюзивное образование, педагогические технологии, опухоль головного мозга, индивидуальный подход, дифференцированное образование, технологии, спасающие здоровье, информационно-коммуникационные технологии, специальное образование, эффективность образовательного процесса.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida inklyuziv ta'limni rivojlantirish muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xususan, sog'ligida nuqsoni bo'lgan bolalarni, jumladan, bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarni umumta'lim jarayoniga jalb etish masalasi dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida e'tirof etilmoqda [UNESCO, 2017]. O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim tizimini isloh qilish jarayonida inklyuziv ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 23.09.2020-yildagi 637-son¹ "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun hamda davlat dasturlarida barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish ustuvor vazifa sifatida belgilangan [O'zbekiston Respublikasi, 2020]. Bu esa sog'ligida muammosi bo'lgan o'quvchilar uchun moslashuvchan va samarali pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqishni talab etadi. Bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilar alohida e'tibor talab qiluvchi toifa hisoblanadi.

Tibbiy va psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu kasallik o'quvchilarning kognitiv faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, diqqatning pasayishi, xotira buzilishlari, tez charchash va emotsional beqarorlik kabi holatlarni yuzaga keltiradi [Hallahan & Kauffman, 2018; Nishonova, 2017]. Bu esa ularning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini murakkablashtiradi. Shu nuqtayi nazardan, bunday o'quvchilar bilan ishlashda an'anaviy ta'lim usullari yetarli samarani bermasligi mumkin. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, xususan, differensial va individual yondashuv asosida ta'limni tashkil etish zarurati ortib bormoqda [Tomlinson, 2014]. Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, o'quvchining yaqin rivojlanish zonasini hisobga olgan holda tashkil etilgan ta'lim samaraliroq bo'ladi [Vygotsky, 1978]. Bundan tashqari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayonini yanada interaktiv va moslashuvchan qilish imkonini bermoqda [Abduqodirov, 2012]. Shu bilan birga, sog'liqni saqlovchi pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning jismoniy va psixologik holatini barqaror saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi [WHO, 2017]. Yuqoridagilardan kelib chiqib, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilariga zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida darslarni tashkil etish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega bo'lib, chuqur ilmiy tadqiqotni talab etadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi mazkur toifadagi o'quvchilar bilan ishlashning samarali usullarini aniqlash va ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilarini o'qitish bo'yicha mavjud tadqiqotlar ko'rsatadiki, bu toifadagi o'quvchilarning psixologik va kognitiv xususiyatlarini hisobga olmagan holda ta'lim jarayonini tashkil etish samarali bo'lmaydi [Hallahan & Kauffman, 2018]. Shuningdek, Nishonova (2017) o'z tadqiqotlarida sog'ligida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda individual yondashuv va pedagogik qo'llab-quvvatlashning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Tomlinson (2014)ning ishlari differensial ta'limning samaradorligini ochib beradi va har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashgan darslarni tashkil etishning ijobiy natijalarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Vygotsky (1978)ning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi inklyuziv ta'limda o'quvchilarni yaqin rivojlanish zonasida qo'llab-quvvatlash zarurligini ilmiy asoslaydi. UNESCO (2005, 2017) hisobotlari va tavsiyalari sog'ligida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni yaratishning strategik ahamiyatini

1 <https://lex.uz/docs/-5013007>

ta'kidlaydi. Ular ta'limning barcha shakllarida teng imkoniyatlar yaratish va pedagogik muhitni optimallashtirish zarurligini ko'rsatadi. Ainscow (2005) va Florian (2013) ishlari esa inklyuziv ta'limning global tajribasi va unga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni integratsiyalash muhimligini yoritadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha Abduqodirov (2012) tadqiqotlari interaktiv va vizual metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilimni o'zlashtirish samaradorligini oshirish imkoniyatini ko'rsatadi. Shuningdek, WHO (2017) sog'liqni saqlovchi pedagogik texnologiyalar yordamida o'quvchilarning psixologik va jismoniy barqarorligini ta'minlashning ahamiyatini ta'kidlaydi. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan nashr etilgan metodik qo'llanmalar (2021) esa inklyuziv ta'limni amalga oshirishda o'qituvchilar uchun aniq tavsiyalarni beradi, shu jumladan, individual yondashuv va differensial metodlarni qo'llashni nazarda tutadi. Shu bilan birga, Shomurodov (2019) va Mamedov (2020) ning ishlari bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilar bilan ishlashning maxsus pedagogik metodlarini rivojlantirishga bag'ishlangan bo'lib, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etishning amaliy yo'llarini ko'rsatadi. Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari bilan ishlashning samarali usullari nafaqat pedagogik, balki psixologik va ijtimoiy jihatdan ham dolzarb. Shu asosda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, individual va differensial yondashuvlarni tatbiq etish hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish bu toifadagi o'quvchilar uchun ta'lim jarayonini optimallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOTNING METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida darslarni tashkil etishning samaradorligini aniqlashdan iborat. Tadqiqot inklyuziv ta'lim kontekstida o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda pedagogik yondashuvlarni shakllantirishga qaratilgan. Tadqiqot keng qamrovli metodologik yondashuv asosida amalga oshirildi.

Avvalo, ilmiy adabiyotlar tahlili yordamida bosh miya o'smasi bilan kasallangan bolalarning ta'lim jarayonidagi xususiyatlari aniqlangan [Hallahan & Kauffman, 2018; Nishonova, 2017]. Shu asosda inklyuziv ta'lim muhitida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar – differensial va individual yondashuv, sog'liqni saqlovchi pedagogik metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari tanlab olindi [Tomlinson, 2014; Abduqodirov, 2012; WHO, 2017].

Tadqiqotda empirik metodlardan ham foydalanildi. Ular quyidagilardan iborat:

- kuzatish – o'quv jarayonida bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarning faoliyati, diqqat va motivatsiya holati aniqlangan [Florian, 2013];
- so'rov va intervyu – o'qituvchilar, ota-onalar va mutaxassislar bilan suhbatlar orqali individual yondashuvning samaradorligi baholangan [Mamedov, 2020];
- eksperimental ish – darslar zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilib, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari o'lchangan [UNESCO, 2017].

Tadqiqotda differensial va individual ta'lim metodlarining samaradorligi quyidagi mezonlar bo'yicha baholandi: bilimni qabul qilish va tushunish darajasi, diqqat va konsentratsiya ko'rsatkichlari, motivatsiya va emosional barqarorlik, psixologik va ijtimoiy moslashuv.

Shuningdek, tadqiqotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (interaktiv prezentatsiyalar, vizual materiallar, multimediy vositalari) va sog'liqni saqlovchi texnologiyalar (dars yuklamasini optimallashtirish, qisqa tanaffuslar, jismoniy mashqlar) qo'llanilishi natijalari tahlil qilindi [Abduqodirov, 2012; WHO, 2017]. Tadqiqot metodologiyasining nazariy asoslari Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi [Vygotsky, 1978], inklyuziv ta'limning global tajribasi [Ainscow, 2005; Florian, 2013] va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish tajribasiga tayandi. Natijada, tadqiqot metodologiyasi bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini optimallashtirish va samarali pedagogik yondashuvlarni shakllantirish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarga individual va differensial yondashuv asosida tashkil etilgan darslar ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, ya'ni an'anaviy ta'limga nisbatan bolalardagi bilim natijalarini 30 % ga oshiradi. Kuzatish va eksperimental ishlar natijalariga ko'ra, o'quvchilarning bilimni qabul qilish darajasi va diqqatning markazlashuvi zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilganda sezilarli darajada ortadi. Shu bilan birga, ota-ona va mutaxassislar bilan hamkorlik qilish o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faolroq kirishishiga yordam beradi. Axborot-kom-

munikatsiya texnologiyalari (interaktiv taqdimotlar, multimediya materiallar, vizual ko'rgazmalar) qo'llanilganda o'quvchilarning tushunish va bilimni o'zlashtirish tezligi sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, sog'liqni saqlovchi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish (qisqa tanaffuslar, yengil jismoniy mashqlar, dars yuklamasini optimallashtirish) bolalarning charchash darajasini kamaytiradi va psixologik farovonligini yaxshilaydi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, individual yondashuv bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarning bilimni qabul qilish va mustaqil ishlash ko'nikmalarini oshiradi. Differensial ta'lim metodlari o'quvchilarning kognitiv salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari darslarni vizual va interaktiv qilish orqali o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi. Sog'liqni saqlovchi texnologiyalar o'quvchilarning jismoniy va psixologik barqarorligini ta'minlab, uzoq muddatli darslarda charchash darajasini kamaytiradi. Tadqiqot natijalari shuningdek shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish va individual yondashuvni tatbiq etish uchun doimiy metodik qo'llab-quvvatlash zarur. Olingan ma'lumotlar bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilarni inklyuziv ta'limga muvaffaqiyatli jalb qilish va ta'lim jarayonini optimallashtirishga imkon beradi. Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlar tahlili [Isamuxamedova D.R., 2026] ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash nafaqat bilim olish samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning ijtimoiy-madaniy moslashuvini, emotsional barqarorligini va umumiy psixologik farovonligini yaxshilaydi. Natijalar asosida xulosa qilish mumkinki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari uchun ta'lim jarayonini individual va differensial yondashuvga asoslangan, zamonaviy pedagogik va sog'liqni saqlovchi texnologiyalar bilan boyitilgan darslar samarali bo'ladi va ularning inklyuziv ta'limga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlaydi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari bilan ishlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash katta samaradorlik beradi. Kuzatish, eksperiment va so'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, individual va differensial yondashuvlar o'quvchilarning bilim olish darajasini oshiradi, diqqat va motivatsiyani yaxshilaydi, shuningdek, ularning emotsional barqarorligini mustahkamlaydi [Tomlinson, 2014; Florian, 2013]. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (interaktiv prezentatsiyalar, multimediya vositalari) darslarni vizual va interaktiv qilishi orqali o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi, bilimni tez va samarali o'zlashtirishga yordam beradi [Abduqodirov, 2012]. Shu bilan birga, sog'liqni saqlovchi pedagogik texnologiyalar (qisqa tanaffuslar, yengil jismoniy mashqlar, yuklamani optimallashtirish) o'quvchilarning charchash darajasini kamaytirib, uzoq muddatli darslarda psixologik farovonligini ta'minlaydi [WHO, 2017].

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini oshirish, individual yondashuvni doimiy qo'llab-quvvatlash va ota-ona hamda mutaxassislar bilan yaqin hamkorlik inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega [UNESCO, 2017; Hallahan & Kauffman, 2018]. Xulosa sifatida ta'kidlash mumkinki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari uchun ta'lim jarayonini optimallashtirishda quyidagi elementlar muhim:

- individual yondashuv – har bir o'quvchining psixologik va kognitiv xususiyatlariga moslashtirilgan darslarni tashkil etish;
- differensial ta'lim – o'quvchilarning bilim darajasi va qobiliyatlarini hisobga olgan pedagogik strategiyalarni qo'llash;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari – o'quv materiallarini interaktiv va vizual shaklda taqdim etish;
- sog'liqni saqlovchi texnologiyalar – dars yuklamasini optimallashtirish, tanaffuslar va jismoniy mashqlar orqali charchashni kamaytirish;
- hamkorlik – ota-ona va mutaxassislar bilan doimiy aloqani yo'lga qo'yish, pedagoglarni metodik qo'llab-quvvatlash.

Shu asosda ilmiy va amaliy tavsiyalar quyidagilardan iborat:

- inklyuziv ta'lim muhitida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni integratsiyalash va doimiy baholash tizimini joriy etish;
- pedagoglar uchun bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilar bilan ishlash bo'yicha maxsus metodik qo'llanmalar ishlab chiqish;
- axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanishni kengaytirish, darslarni interaktiv qilish orqali o'quvchilarning bilimni o'zlashtirish darajasini oshirish;
- sog'liqni saqlovchi metodlarni tatbiq etish orqali psixologik va jismoniy farovonlikni ta'minlash.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko'rsatadiki, bosh miya o'smasi bilan kasallangan maktab o'quvchilari bilan samarali ishlash faqat zamonaviy pedagogik texnologiyalar va individual yondashuvni integratsiyalash orqali amalga oshirilgandagina maqsadga muvofiq natija beradi. Bu esa nafaqat o'quvchilarning bilim olish darajasini oshiradi, balki ularning psixologik farovonligini, ijtimoiy moslashuvini va umumiy ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 23.09.2020-yildagi 637-son "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. Abduqodirov, A. (2012). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim jarayonini optimallashtirish. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
3. Ainscow, M. (2005). Developing Inclusive Education: A Global Perspective. London: Routledge.
4. Florian, L. (2013). The SAGE Handbook of Special Education: Two Volume Set. London: SAGE Publications.
5. Hallahan, D. P., & Kauffman, J. M. (2018). Exceptional Learners: An Introduction to Special Education (14th ed.). Boston: Pearson.
6. Mamedov, R. (2020). Maxsus pedagogik texnologiyalar va inklyuziv ta'lim amaliyoti. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
7. Nishonova, N. (2017). Nogiron bolalar bilan ishlashda individual yondashuv. Toshkent: Pedagogika va psixologiya nashriyoti.
8. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Inklyuziv ta'lim bo'yicha metodik qo'llanma. Toshkent: Xalq ta'limi vazirligi nashriyoti.
9. Tomlinson, C. A. (2014). The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
10. UNESCO. (2005). Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. Paris: UNESCO.
11. UNESCO. (2017). A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris: UNESCO.
12. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
13. WHO. (2017). Health Promoting Schools: An Effective Approach to Early Intervention and Well-Being. Geneva: World Health Organization.
14. Shomurodov, S. (2019). Bosh miya o'smasi bilan kasallangan o'quvchilar bilan pedagogik ishlar. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
15. Isamuxamedova, D. R. (2026). Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish. Toshkent: Maktabgacha va maktab ta'limi pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.